

Προοδευτική Παιδαγωγική και Εξατομικευμένη Ηλεκτρονική Μάθηση: Dalton Plan και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μια Συγκριτική Θεώρηση

Progressive Education and Individual Electronic Learning: Dalton Plan and Distance Education. A comparative approach

Αλιβίζος Σοφός
Αν. Καθηγητής Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής
Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Αιγαίου
lsofos@aegean.gr

Παναγιώτης Μαντζιούκας
Δάσκαλος, Εκπαιδευτικός Α/βάθμιας
εκπαίδευσης
panosmantzioukas@gmail.com

Abstract

This paper aims to analyze two teaching methods, whose genesis touches in the late 19th century to the early 20th century. The two teaching methods is the face to face teaching system Dalton Plan and distance education. The aim of this study was to conduct a comparative view of two teaching methods and answer the following questions. The questions that occupied using this paper is: What are the key features and basic principles governing these teaching methods and what is their relationship with new technologies and more specifically with the online personalized learning? How two teaching methods with different approach (one in person and another distance) can converge in many places? How a traditional face to face teaching method as the Dalton Plan can with the use of new technologies become more innovative and pedagogically usable by this e-learning at a distance?

Keywords: *Dalton Plan, Distance Education, E-Learning*

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην ανάλυση δυο μεθόδων διδασκαλίας, των οποίων η γένεση άπτεται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με αρχές του 20^{ου} αιώνα. Οι δυο μέθοδοι διδασκαλίας είναι το δια ζώσης σύστημα διδασκαλίας Dalton Plan, που βασίζεται στις παραδοχές της προοδευτικής εκπαίδευσης και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σκοπός της εργασίας ήταν να προβεί σε μια συγκριτική θεώρηση των δυο μεθόδων διδασκαλίας και να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα. Τα ερωτήματα που μας απασχόλησαν στην παρούσα εργασία είναι: Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά και οι βασικές αρχές που διέπουν τις εν λόγω μεθόδους διδασκαλίας; Ποια είναι η σχέση τους με τις νέες τεχνολογίες και πιο συγκεκριμένα με την ηλεκτρονική εξατομικευμένη μάθηση; Πώς δυο μέθοδοι διδασκαλίας με διαφορετική προσέγγιση (η μια δια ζώσης και η άλλη εξ αποστάσεως) μπορούν να συγκλίνουν σε πολλά σημεία; Πώς μια εναλλακτική ζώσης μέθοδος διδασκαλίας όπως το Dalton Plan μπορεί με τη χρήση των νέων τεχνολογιών να γίνει πιο καινοτόμο και παιδαγωγικά αξιοποιήσιμη από την παρούσα ηλεκτρονική μάθηση που γίνεται εξ αποστάσεως;

Λέξεις-κλειδιά: *Dalton Plan, Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Εξατομικευμένη Ηλεκτρονική Μάθηση*

Εισαγωγή

Στη διεθνή βιβλιογραφία που ασχολείται με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση γίνεται ένα μεγάλος διάλογος και συζήτηση για περαιτέρω παιδαγωγική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Οι υφιστάμενες δομές ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning), οι οποίες αξιοποιούνται τόσο στη συμβατική όσο και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, χαρακτηρίζονται κυρίως από μια μηχανιστική λειτουργία των νέων τεχνολογιών (Σοφός & Κρόν 2010, 140). Το γεγονός αυτό έδωσε το έναυσμα σε διάφορες ομάδες επιστημόνων να μελετήσουν τις δια ζώσης μεθόδους διδασκαλίας που γεννήθηκαν από το κίνημα της Προοδευτικής Εκπαίδευσης όπως το Dalton Plan, το Jena Plan, την μέθοδο Project κ.α. και να εντάξουν τις νέες τεχνολογίες στις συγκεκριμένες μεθόδους.

Στο έργο των Eichelberger, H., Christian, L., Kohlberg, W.D., Stary, E., Stary, C. (2008) «Reformpädagogik goes eLearning» περιγράφεται η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών από τις μεθόδους διδασκαλίας που εισήγαγε το κίνημα της Προοδευτικής Εκπαίδευσης. Με αφορμή το παρόν έργο προβήκαμε στη συγγραφή της παρούσας εργασίας και μελετήσαμε την περίπτωση του Dalton Plan, γιατί όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω συγκλίνει σε πολλά σημεία με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ενυπάρχει μια έντονη συσχέτιση μεταξύ του Dalton Plan, της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών από τις δυο μεθόδους. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις τεχνολογικές εξελίξεις, ενώ αντίστροφα κάθε τεχνολογική εξέλιξη σημαίνει ταυτόχρονα και εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με την έννοια ότι την τοποθετεί μπροστά σε νέες προκλήσεις. Το Dalton Plan συσχετίζεται σε πολλά σημεία με της εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αλλά κυρίως στο κομμάτι της εξατομικευσης της διδασκαλίας και μάθησης που αποτελεί κύριο στόχο των δυο μεθόδων διδασκαλίας. Η ερευνητική ομάδα που απαρτίζεται από πανεπιστήμια της Αυστρίας, Γερμανίας και της Ιταλίας δημιούργησε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα την επονομαζόμενη Scholion, η οποία βασίστηκε στις βασικές αρχές του Dalton Plan, και πρότεινε την αξιοποίηση των νέων Τεχνολογιών στην βάση των παραδοχών της προοδευτικής εκπαίδευσης, προσφέροντας μια εναλλακτική παιδαγωγική πρόταση για την αξιοποίηση της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

1. Τα βασικά χαρακτηριστικά του Dalton Plan

1.1 Η γένεση και η προβληματική δημιουργίας του Dalton Plan

Πάνω στην προβληματική που αναπτύχθηκε στο παλιό εκπαιδευτικό σύστημα και τις παλιές παιδαγωγικές μεθόδους από το κίνημα της Προοδευτικής Εκπαίδευσης (τέλη του 19^{ου} με αρχές του 20^{ου} αιώνα) η Helen Parkhurst (1922) δημιούργησε το σύστημα Dalton (Dalton Plan). Το Dalton Plan φέρει την ονομασία του όχι από το όνομα της δημιουργού του αλλά επειδή εφαρμόστηκε με ιδιαίτερη επιτυχία στην πόλη Dalton της Μασσαχουσέτης το 1920 στο Dalton Public High School. Η αφετηρία της Helen Parkhurst για τη δημιουργία του Dalton Plan φαίνεται ότι ξεκινά άμεσα από τις ανάγκες της σχολικής πράξης και ιδιαίτερα των μονοτάξιων σχολείων της αμερικανικής υπαίθρου. Αντιμέτωπη με το πρόβλημα της ταυτόχρονης διδασκαλίας παιδιών διαφορετικής ηλικίας και διαφορετικών τάξεων, αναζήτησε λύση με την καθιέρωση χώρων που ονομάζει «γωνίες αντικειμένων»-subject corners. Οι γωνίες αντικειμένων εφοδιασμένες με διάφορα διδακτικά υλικά, επιτρέπουν την ελεύθερη και αυτενεργό διδασκαλία. Μέσα από την ομαδοποίηση αυτή ο εκπαιδευτικός δεν είναι πια αναγκασμένος να διδάσκει με την κατά μέτωπον διδασκαλία παιδιά όλων των ηλικιών, αλλά μπορεί να αφιερώνει πολύ περισσότερο χρόνο σε κάθε παιδί ξεχωριστά (εξατομικευμένη διδασκαλία) ή σε ομάδες παιδιών. Με την προβληματική

αυτή ανέρχεται βασικά για πρώτη φορά στην επιφάνεια το γενικότερο πρόβλημα της εξατομίκευσης της εκπαιδευτικής εργασίας. (Rohrs H., 1990)

Στόχος του Dalton Plan είναι να αντιπροτείνει ένα σύστημα διδασκαλίας το οποίο θέτει το μαθητή στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ανάγκες του ανάγκες. Η μέθοδος κατά την άποψη της δημιουργού του Helen Parkhurst στοχεύει να λειτουργήσει ως μεταρρυθμιστικό όργανο για της αναδιοργάνωση (reconstruction) όλης της σχολικής ζωής όπως την ονειρευόταν και ο Dewey (1897). Ο γενικός σκοπός της μεθόδου εν κατακλείδι είναι η μετατροπή του σχολείου από τόπο πειθαναγκασμένης μάθησης σε ένα χώρο ζωντανής και αυθόρμητης μελέτης σε άμεση επαφή με τα αντικείμενα.

1.2 Οι βασικές αρχές του Dalton Plan

Στο Dalton Plan ενυπάρχουν τρεις βασικές αρχές, οι οποίες θεμελιώνουν κοινωνικά το εν λόγω σύστημα. Αυτές οι τρεις βασικές αρχές είναι: 1. η ελευθερία, 2. η συνεργασία ή η αλληλεπίδραση της ομάδας (Parkhurst, 1922) και 3. το ποσό της προσπάθειας για την επίτευξη (ενός στόχου) ή η εξοικονόμηση χρόνου (Parkhurst, 1925).

1. Ελευθερία (*Freedom*). Από ακαδημαϊκή ή πολιτισμική άποψη πρέπει ο μαθητής να είναι ελεύθερος να συνεχίσει την εργασία του σε οποιοδήποτε μάθημα απορροφημένος από την εργασία του χωρίς να ενοχληθεί. Επειδή όταν έχει δείξει ενδιαφέρον για ένα θέμα, βρίσκεται πνευματικά σε εγρήγορση και είναι σε θέση να διαχειριστεί κάθε δυσκολία που θα του παρουσιαστεί κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας. Κάτω από τη νέα μέθοδο δεν υπάρχουν κουδούνια, που θα του αποσπάσουν την προσοχή για μια συγκεκριμένη ώρα και θα τον εγκλωβίσουν παιδαγωγικά σε ένα άλλο μάθημα με έναν άλλο δάσκαλο. Μόνον αν ο μαθητής είναι ελεύθερος να απορροφήσει τη γνώση με το δικό του ρυθμό ταχύτητας θα μπορέσει να μάθει σε βάθος.

«Η ελευθερία είναι να παίρνεις το χρόνο σου, να πάρεις το χρόνο του άλλου είναι σκλαβιά». (Parkhurst, 1922 σ. 16)

Στο Dalton Plan ενυπάρχει η ελευθερία με την υπευθυνότητα του μαθητή να ολοκληρώσει τις εργασίες που του ανατέθηκαν. Στόχος είναι ο μαθητής να αναπτύξει τις βαθύτερες διανοητικές του δυνάμεις καθώς επίσης την κρίση (κριτική σκέψη) και το χαρακτήρα του.

2. Η Συνεργασία ή Αλληλεπίδραση με την Ομάδα (*Cooperation or Interaction of group life*). Η Η. Parkhurst σε ένα απόσπασμα αναφέρει ότι: «Είναι η κοινωνική εμπειρία, η οποία συνοδεύει τις δραστηριότητες, όχι οι ίδιες οι δραστηριότητες, οι οποίες διεγείρουν και επεκτείνουν αυτούς τους τύπους ανάπτυξης. Γι' αυτό το λόγο το Dalton Plan δίνει έμφαση στην ζωή του παιδιού ενώ κάνει τις εργασίες του και με ποιον τρόπο λειτουργεί ως μέλος μιας κοινωνίας-κοινότητας, παρά στα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος. Είναι το συνολικό άθροισμα αυτών των δυο στοιχείων που καθορίζουν το χαρακτήρα και το γνωστικό του υπόβαθρο». (Parkhurst, 1925 σ. 19-20)

Η συνεργασία και η αλληλεπίδραση των μαθητών μεταξύ τους είναι μια κουλτούρα που αποκτιέται διαμέσου της προσωπικής, ατομικής ανάπτυξης και διαμέσου της συλλογικής συνεργασίας.

3. Το ποσό της προσπάθειας για την επίτευξη (ενός στόχου) ή η εξοικονόμηση χρόνου (*The proportion of effort to attainment, or budgeting time*). Αυτή η τρίτη βασική αρχή του Dalton Plan εξισορροπεί την παιδαγωγική σχέση με τον περιορισμένο συνολικό χρόνο μάθησης και αποσαφηνίζει τη

συνολικά επιθυμητή εξατομικευμένη εκπαίδευση και διδασκαλία ενισχύοντας την πρόκληση για τον ελεγχόμενο σχεδιασμό της εργασίας και την εφαρμογή της (Popp, 1995 σ. 73-75).

1.2 Το Dalton Plan στην πράξη

Το Dalton Plan μπορεί ως σύστημα ή μέθοδος διδασκαλίας να εφαρμοστεί σε όλους τους τύπους σχολείων με εξαίρεση το νηπιαγωγείο καθώς και τις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Συνίσταται για παιδιά ηλικίας άνω των 9 ετών, δηλαδή σε μαθητές που πρόκειται να φοιτήσουν στην Δ΄ τάξη του δημοτικού σχολείου και άνω. Προφανώς σε συνδυασμό με κατάλληλη παιδαγωγική/διδασκτική καθοδήγηση η εφαρμογή του μοντέλου αυτού θα ήταν δυνατή και σε μικρότερα παιδιά. Η μέθοδος έχει εφαρμοστεί με μεγάλη επιτυχία σε μαθητές που φοιτούσαν στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού (Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄) καθώς και σε μαθητές που φοιτούν σε όλες τις τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. (Parkhurst, 1922 σ. 34-35 και 1925 σ. 68).

Κάθε μαθητής που φοιτεί σε σχολείο, το οποίο εφαρμόζει το Dalton Plan, κατηγοριοποιείται σε μια φόρμα (τάξη), που περιέχει το μέγιστο και ελάχιστο πρόγραμμα που πρέπει να διδαχθεί ένας μαθητής στην συγκεκριμένη τάξη. Εκεί είναι καταγεγραμμένη όλη η προτεινόμενη δουλειά που πρέπει να φέρει εις πέρας ο μαθητής υπό μορφή συμβολαίου (*contract job*). Το αναλυτικό πρόγραμμα (*curriculum*) είναι χωρισμένο σε εργασίες (συνήθως μηνιαίας διάρκειας για κάθε μάθημα) και ο μαθητής αποδέχεται τη δουλειά, εργασία που του ανατέθηκε για τη τάξη του υπό μορφή συμβολαίου (*contract*). Μ' αυτόν τον τρόπο ο μαθητής αναπτύσσει μια ηθική και ψυχολογική δέσμευση απέναντι στην εργασία που είναι υπό μορφή συμβολαίου καθώς και σε όλη τη διαδικασία της μάθησης. (Asselmeyer, 1981).

Για κάθε μήνα του σχολικού έτους ο μαθητής αναλαμβάνει για το κάθε μάθημα μια ατομική εργασία π.χ. στο μάθημα της Ιστορίας θα αναλάβει μια εργασία για κάθε μήνα, το σχολικό έτος αποτελείται από 10 διδακτικούς μήνες, άρα θα αποπερατώσει συνολικά 10 ατομικές εργασίες καθ' όλη τη σχολική χρονιά στο μάθημα της Ιστορίας. Κάθε ατομική εργασία (*assignment*), η οποία είναι μηνιαίας διάρκειας, θεωρείται ως επιτυχώς ολοκληρωμένη εάν ο μαθητής ολοκληρώσει και τις 20 ημέρες της εργασίας (λέμε 20 ημέρες, γιατί οι εργάσιμες ημέρες κάθε μήνα κυμαίνονται μεταξύ των 20-22 ημερών) (Parkhurst, 1922 σ. 36-37).

Όπως αναφέραμε οι εργασίες (*assignments*) που ανατίθενται στους μαθητές είναι μηνιαίας διάρκειας και παρέχονται στο μαθητή γραπτές οδηγίες για κάθε εργασία. Η μηνιαία εργασία είναι χωρισμένη σε 4 εβδομάδες και η κάθε εβδομάδα αποτελείται από 5 εργάσιμες μέρες, άρα για να ολοκληρώσει ο μαθητής πλήρως μια εργασία πρέπει να ολοκληρώσει και τις 20 ημέρες (4* 5). Οι γραπτές οδηγίες αναφέρουν στο μαθητή τι πρέπει να κάνει κάθε εβδομάδα και με τι ισοδυναμεί κάθε μέρος της εργασίας που έχουν ολοκληρώσει. Πρέπει μέχρι το τέλος του μήνα να ολοκληρώσει την εργασία που του έχει ανατεθεί υπό μορφή συμβολαίου (*contract*). (Parkhurst, 1922 σ. 38-40) και (Popp, 1995 σ. 99-100).

1.4 Οι τρεις τρόποι καταγραφής και αξιολόγησης του μαθητή στο Dalton Plan.

Υπάρχουν τρεις τρόποι καταγραφής για την αξιολόγηση του μαθητή. Ο πρώτος είναι το γράφημα εργαστηρίου του διδάσκοντος (*instructor's laboratory graph*), το οποίο βρίσκεται στο χώρο κάθε εργαστηρίου και υπεύθυνος για την καταγραφή του είναι ο εκπαιδευτικός ειδικότητας, αυτός που είναι υπεύθυνος για το εργαστήριο. Στο συγκεκριμένο γράφημα είναι καταγεγραμμένοι όλοι οι μαθητές μιας τάξης οι οποίοι παρακολουθούν το συγκεκριμένο μάθημα και έχουν αναλάβει μια εργασία μηνιαίας

διάρκειας, η οποία είναι χωρισμένη ισόποσα σε 4 εβδομάδες των 5 ημερών (4*5 ισούται με σύνολο 20 ημερών εργασία). Στόχος του κάθε μαθητή σε μια εργασία είναι να συμπληρώσει το σύνολο των 20 ημερών.

Ο δεύτερος τρόπος καταγραφής είναι το γράφημα 'σύμβαση' του μαθητή (*pupil's contract graph*), με το οποίο ο μαθητής μπορεί να καταγράφει και να παρακολουθεί την πρόοδο του στις εργασίες όλων των μαθημάτων που έχει αναλάβει.

Η τρίτη μορφή καταγραφής είναι το γράφημα της τάξης (*House Graph*). Στο συγκεκριμένο γράφημα είναι γραμμένα όλα τα ονόματα των μαθητών μιας τάξης και σε κάθε γραμμή υπάρχουν 40 κενά. Αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να καταγράψουμε την πρόοδο κάθε μαθητή σε σύνολο 10 μαθημάτων (10 μαθήματα από 4 εβδομάδες εργασίας το καθένα ισούται με σύνολο 40 εβδομάδων). Δίνεται έμφαση στο συνολικό αριθμό εβδομάδων εργασίας που έχουν γίνει.

Υπάρχει ένα τέταρτο είδος γραφήματος, το γράφημα παρουσιών (*attendance graph*), που καταγράφεται η ώρα που παρουσιάζεται ο κάθε μαθητής στο σχολείο καθώς και το σύνολο των απουσιών που έχει κάνει. Λειτουργεί σαν το σύγχρονο παρουσιολόγιο (Popp, 1995).

1.5 Οι γραπτές οδηγίες εργασίας (assignments)

Οι γραπτές οδηγίες εργασίας (*assignments*) ή ατομικές εργασίες αποτελούν τον πυρήνα του Dalton plan και ενέχουν αρκετή δουλειά από τη μεριά του δασκάλου πριν παραδοθούν στους μαθητές. Πρέπει να έχουν συγκεκριμένη δομή και να παρέχουν σαφείς οδηγίες στους μαθητές για την επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας που δίδεται στους μαθητές υπό μορφή συμβολαίου (*contract*).

Οι ατομικές εργασίες που αποτελούν βοηθητικά μέσα εργασίας του μαθητή περιγράφουν το μεθοδολογικά ασφαλή δρόμο για να πετύχει ο μαθητής την αυτενεργό προσέγγιση ενός τομέα εργασίας. Μια ατομική εργασία για να θεωρηθεί ότι διακατέχεται από κάποια διδακτική ποιότητα θα πρέπει να πληροί ορισμένες βασικές προϋποθέσεις. Πρώτη βασική προϋπόθεση μιας καλής εργασίας είναι να είναι ορθά διατυπωμένη και με σαφήνεια, πλήρως καταγεγραμμένη όχι απλώς προφορικά και να μην προξενεί παρανοήσεις. Δεύτερη προϋπόθεση είναι να κινητοποιεί την περιέργεια και το ενδιαφέρον των μαθητών, δίνοντάς του κίνητρο. Τρίτη προϋπόθεση είναι η ατομική εργασία να αναφέρει σαφώς τις απαιτήσεις ολοκλήρωσής της και τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσουν οι μαθητές. Τέταρτη προϋπόθεση είναι να διαθέτει τρία είδη διαφοροποίησης: α) επίπεδα διαφοροποίησης, β) διαφοροποίηση ενδιαφέροντος και γ) διαφοροποίηση ανάλογα με την έκταση και το χρόνο της εργασίας. (Eichelberger et al., 2008 σ.76).

Ακολούθως παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των δομικών στοιχείων που έχει κάθε εργασία (*assignment*).

Πρόλογος (Preface): Περιέχει μια απλή δήλωση αποτελούμενη από λίγες προτάσεις σχεδιασμένες να παρουσιάσουν μια δοσμένη εργασία.

Θέμα (Topic): Αναφέρεται σε μέρη ή θεματικές του γενικού μαθήματος. Ας υποθέσουμε ότι το μάθημα είναι η γεωγραφία, ένα θέμα μπορεί να είναι «Η Κίνα», «Οι ωκεανοί» κ.α. Στους μαθητές το θέμα πρέπει να δίνεται πάντα, καθώς τους βοηθάει να σχηματίσουν την κεντρική ιδέα.

Προβλήματα (Problems): Σε αυτόν συμπεριλαμβάνονται μια ποικιλία πραγμάτων. Μπορούμε να θέσουμε προβλήματα υπό μορφή χαρτών που μπορεί να σχεδιαστούν, μετρήσεων που μπορεί να προσεγγιστούν, δρόμων που μπορούν να ιχνηλατηθούν ή εικόνων που μπορούν να μελετηθούν, όταν ένα ορισμένο αντικείμενο είναι να επιτευχθεί ή μια συγκεκριμένη αντίδραση είναι να διεγερθεί. Τα προβλήματα

μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν παραδείγματα ή θεωρήματα που μπορούν να δουλευτούν, μεταφράσεις, πειράματα στη Φυσική, ένα σχέδιο ζωγραφικής κ.α.

Γραπτές εργασίες (Written Work): Εδώ συμπεριλαμβάνονται όλες οι γραπτές εργασίες που απαιτούνται, αυτές πρέπει να καταλογογραφούνται με ημερομηνίες, πότε είναι να παραδοθούν. Η καταληκτική ημερομηνία παράδοσης εφαρμόζεται στις γραπτές εργασίες είτε στα εγχειρίδια είτε αλλού.

Εργασίες Μνήμης (Memory Work): Περιλαμβάνει δραστηριότητες ή ασκήσεις που καλούνται οι μαθητές να μάθουν από μνήμης ή μέσω της αποστήθισης, όπως ένα ποίημα, έναν κανόνα, ένα θεώρημα στα μαθηματικά, ένα τραγούδι κ.ο.κ.

Διαλέξεις-Ωρολόγια Μαθήματα: Πρόκειται για διαλέξεις ή ωρολόγια μαθήματα, τα οποία προγραμματίζονται μια συγκεκριμένη ημερομηνία και ώρα για το κάθε γνωστικό αντικείμενο και δίνονται πληροφορίες στους μαθητές για τα εμπόδια ή τις προκλήσεις που μπορούν να αντιμετωπίσουν κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της ατομικής τους εργασίας. Παράλληλα οι μαθητές μπορούν να επιλύσουν απορίες που τους έχουν εγερθεί.

Αναφορές (References): Εδώ αναφέρονται αναλυτικά οι τίτλοι και οι σελίδες βιβλίων καθώς και άρθρων, περιοδικών ή άλλων πηγών, τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν από τους μαθητές για την εκτέλεση της ατομικής εργασίας (*assignment*). Πρέπει να δίνονται σαφείς οδηγίες καθώς και που μπορεί να βρει το εκάστοτε βιβλίο ή άρθρο ο μαθητής. Τα συγκεκριμένα βιβλία πρέπει ως επί το πλείστον να βρίσκονται στις βιβλιοθήκες του κάθε εργαστηρίου ή χώρου εργασίας είτε να παρέχονται σε ηλεκτρονική μορφή.

Ισοδύναμα (Equivalents): Εδώ είναι απαραίτητο να δείχνουμε στο μαθητή πώς να καταγράφει την πρόδοό του στη δικιά του εργασία-συμβόλαιο, γιατί είναι εικόνα της ολοκλήρωσης της εργασίας και μια πυξίδα που του δίνει τη δυνατότητα να ικανοποιήσει τις ανάγκες του. Το τετράδιο του μαθητή (*pupil's graph*) πρέπει να δίνεται από αίθουσα σε αίθουσα (*laboratory*) και σε όλες τις αίθουσες διαλέξεων. Είναι το εισητήριό του και πρέπει να σημειώνεται επιμελώς καθημερινά όσο προχωράει. Είναι η ψυχολογική εικόνα της δουλειάς του. Εκτός από σπάνιες περιπτώσεις δεν κάνει τις εργασίες όλου του μήνα ή και ολόκληρης της εβδομάδας με μια ανάθεση. Γι' αυτό, αν απαιτείται γραμματική, μετάφραση και προφορική εργασία στην εβδομαδιαία εργασία κάποιου, ας πούμε στο μάθημα της ξένης γλώσσας, απαιτείται να δοθεί ένα χρονικό ισοδύναμο. Για παράδειγμα η γραμματική μπορεί να οριστεί ως δυο ημερών εργασία, η μετάφραση ως δυο ημερών εργασία και η ανάγνωση μεγαλόφωνα ως μιας ημέρας εργασία. Σε μια μηνιαία εργασία (*assignment*), για το μάθημα της Γλώσσας, η περίληψη του βιβλίου σε μια ερώτηση μπορεί να μετράει το διάβασμα ως εργασία μιας εβδομάδας, ενώ το γραπτό μέρος ως εργασία τριών εβδομάδων.

Μελέτη αναφορών, πηγών, άρθρων (Bulletin Study): Αυτό το μέρος πρέπει να χρησιμοποιείται, όταν ο πίνακας του εργαστηρίου, ο πίνακας ανακοινώσεων (*bulletin study*) υποδεικνύει χάρτες ή εικόνες που πρέπει να μελετηθούν σε σύνδεση με μια ειδική φάση του μαθήματος ή όταν οι μαθητές πρέπει να προσθέσουν κάτι στην εκτιθέμενη συλλογή.

Τμηματικές Περικοπές (Departmental Cuts): Αν για παράδειγμα μια εργασία στις φυσικές επιστήμες είναι γραμμένη με πολύ καλό λεξιλόγιο, ορθογραφημένη και σωστά συνταγμένη τότε λογίζεται και ως εργασία που έχει γίνει στο μάθημα της έκφρασης-έκθεσης, το ποσό της εργασίας-συμβόλαιο (*contract-job*) αποτελεί τμηματική περικοπή (*departmental cut*) με ανάλογη βαθμολόγηση στο κάθε μάθημα. Το κύριο και πιο σημαντικό σημείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη στη συγγραφή μιας εργασίας (*assignment*) είναι ότι πρέπει να δηλώνει ξεκάθαρα στο μαθητή ποια είναι η

εργασία που πρέπει να επιτελέσει. Πρέπει να του διευκρινίζεται τι προσμένουμε να αποκομίσει από τη συγκεκριμένη εργασία και τι δυσκολίες πιθανόν θα αντιμετωπίσει κατά την εκτέλεσή της. Καλό είναι να λαμβάνεται υπόψη κατά τη συγγραφή μιας εργασίας το πολιτισμικό υπόβαθρο των εκπαιδευτικών και μαθητών καθώς και ο χαρακτήρας και οι ανάγκες για μάθηση των μαθητών. (Parkhurst, 1922).

Μια εργασία (*assignment*) οφείλει σε κάθε περίπτωση:

- Να σηματοδοτεί μια συντροφική-συνεργατική σχέση μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, να δημιουργεί ένα κλίμα συνεργασίας μεταξύ του μαθητή και του διδάσκοντα του εκάστοτε μαθήματος.
- Να συνδέεται η ελεύθερη εργασία με την εργασία της τάξης.
- Να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι δυνατότητες των διακλαδικών, διαθεματικών σχέσεων μεταξύ των μαθημάτων.
- Να συσχετίζονται οι εργασίες με το μαθησιακό περιβάλλον και
- Να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατόν να αποπερατώνονται από τους μαθητές και τις μαθήτριες χωρίς την παρέμβαση και την άμεση βοήθεια άλλων. (Eichelberger et al., 2008 σ.77)

Ένα τυπικό πλάνο μιας ατομικής εργασίας (*assignment*) στο Dalton Plan φέρνει σε επαφή το μαθητή με εργασίες, τις οποίες οφείλει να διεκπεραιώσει από μόνος του και του παρέχει τις σημαντικότερες γνώσεις, μέσα από ειδικές στρατηγικές μεθόδους που τον βοηθούν στην επίλυση προβλημάτων κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Το κομμάτι της επικοινωνίας είναι ένας βασικός παράγοντας υλοποίησης μιας ατομικής εργασίας και επιβάλλεται να συμπεριλαμβάνεται σε όλα τα θέματα και μαθήματα. Οι μαθητές πρέπει να συμμετέχουν ενεργά, να υπάρχει συνεργασία και συζήτηση μεταξύ τους.

2. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τα βασικά χαρακτηριστικά της

2.1 Η γένεση και δημιουργία της Ανοιχτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και στον 20^ο αιώνα, στην επονομαζόμενη βιομηχανική εποχή άρχισε να εμφανίζεται η ανάγκη για νέες μορφές εκπαίδευσης. Οι οικονομίες άρχισαν να επιταχύνονται και να επεκτείνονται, γνωρίζοντας τρομακτική και πρωτόγνωρη ανάπτυξη ώσπου φτάσαμε στις μέρες μας στην οικονομία της πληροφορίας, της γνώσης και της παγκοσμιοποίησης, όπου η πληροφορία αποτελεί τον τέταρτο συντελεστή της παραγωγής μαζί με τους άλλους τρεις τη φύση, την εργασία και το κεφάλαιο (Χαραμής, 1997).

Αποτέλεσμα όλων αυτών των εξελίξεων ήταν η δημιουργία ανοιχτών συστημάτων εκπαίδευσης (ανοιχτών ως προς τον τόπο, το χρόνο διεξαγωγής, των συμμετεχόντων), συστημάτων που θα συσχετίζονται και με τη δια βίου μάθηση. Η ανάγκη για ανοιχτά συστήματα οδήγησε στη δημιουργία του θεσμού της Ανοιχτής Εκπαίδευσης, η οποία για να εφαρμοστεί χρησιμοποιήσε ως μεθοδολογικό εργαλείο της την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναφέρεται σε μια παιδαγωγική-διδασκτική διαδικασία όπου:

- Ο εκπαιδευόμενος εκπαιδύεται να μαθαίνει ενώ βρίσκεται στο σπίτι του ή στη δουλειά του χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή του.
- Χρησιμοποιούνται ευέλικτες διδακτικές τεχνικές προκειμένου να βοηθήσουν κάθε εκπαιδευόμενο να προσαρμόσει την εκπαιδευτική διαδικασία στις ανάγκες του, στο ρυθμό ζωής του, στο επίπεδο γνώσεών του και στο προσωπικό του στυλ μάθησης.
- Μια σειρά τεχνολογικών μέσων χρησιμοποιούνται για να φέρουν σε επαφή τον εκπαιδευόμενο με τον εκπαιδευτή του και να αποκτήσει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η διαφοροποίηση της παραδοσιακής με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

| Παραδοσιακή Εκπαίδευση | Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση |
|--|---|
| Ομοιογενής πληθυσμός | Όχι κατ' ανάγκη ομοιογενής πληθυσμός |
| Φυσική παρουσία των εκπαιδευόμενων | Φυσική απόσταση των εκπαιδευόμενων |
| Μετακινήσεις εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων | Διδασκαλία και μάθηση χωρίς μετακινήσεις |
| Η διδασκαλία γίνεται σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα | Ευελιξία ως προς τον τόπο και χρόνο πραγματοποίησης της διδασκαλίας |
| Διδασκαλία | Αυτό-ελεγχόμενη και εξατομικευμένη μάθηση |
| Μοναδική πηγή γνώσης το εγχειρίδιο | Άμεση πρόσβαση σε πηγές για ενημέρωση και πληροφόρηση |
| Η μελέτη γίνεται σε καθορισμένο πλαίσιο | Ο εκπαιδευόμενος επιλέγει το ρυθμό παρακολούθησης |
| Άμεση επικοινωνία | Συνεργασία και επικοινωνία από απόσταση |

2.2 Οι θεωρητικές προσεγγίσεις στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τα τέσσερα στοιχεία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τον Rumble.

Ο Desmond Keegan (1986 σ.100-123) κατηγοριοποίησε τις κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως εξής:

- Τη θεωρία της αυτόνομης μάθησης (Moore, 1993). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η μαθησιακή διαδικασία στηρίζεται στη κατ' ιδίαν μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στο χώρο και στο χρόνο που επιλέγει ο εκπαιδευόμενος. Ο εκπαιδευόμενος υποστηρίζεται σε αυτήν τη διαδικασία μέσα από κατάλληλα δομημένο εκπαιδευτικό υλικό και μέσα από την επικοινωνία του με τον εκπαιδευτή του.
- Τη θεωρία της βιομηχανοποιημένης μάθησης (Peters, 1993). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την προσεκτική προετοιμασία, άρτιο σχεδιασμό, συστηματική οργάνωση, σαφή προσδιορισμό των διδακτικών στόχων και ανάλυση των παιδαγωγικών προϋποθέσεων της μαθησιακής διαδικασίας.
- Τη θεωρία της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας (Holmberg, 1995). Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία το συναίσθημα, η συνεργασία και η κοινωνική αλληλεπίδραση έχει σημαντική επίδραση στην αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για να μπορέσει να εφαρμοστεί αποτελεσματικά η εξ αποστάσεως εκπαίδευση απαιτούνται ιδιαίτερα εκπαιδευτικά εργαλεία, δηλαδή κατάλληλες μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης (Keegan, 1996, Lockwood, 1995).

Σύμφωνα με τον Rumble (1989 όπ. στο Mason, R., &Kaye, A., 1989) στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναγνωρίζονται τέσσερα μέρη:

- ❖ Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει διάφορα στοιχεία όπως τον διδάσκοντα, έναν ή περισσότερους εκπαιδευόμενους, το γνωστικό αντικείμενο που διδάσκεται και ένα είδος συμβολαίου μεταξύ του εκπαιδευτή και των εκπαιδευόμενων. (Εκπαιδευόμενος- Γνωστικό αντικείμενο- Εκπαιδευτής)
- ❖ Στο δεύτερο μέρος, υπογραμμίζεται ότι οι εκπαιδευόμενοι είναι μακριά από το εκπαιδευτικό ίδρυμα που προσφέρει το μάθημα. (Φυσική απόσταση εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου)

- ❖ Στο τρίτο μέρος, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιγράφεται ως η μέθοδος διδασκαλίας, κατά την οποία, οι εκπαιδευόμενοι βρίσκονται σε απόσταση από τον εκπαιδευτή.
(Διδακτική Μεθοδολογία)
- ❖ Στο τέταρτο μέρος, τονίζεται η διαδικασία της αξιολόγησης η οποία ίσως και να διαφέρει από αυτή της συμβατικής διδασκαλίας.
(Αξιολόγηση της μαθησιακής πορείας)

2.3 Τα εκπαιδευτικά εργαλεία στη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η σχέση της με τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών.

Ως μέθοδος διδασκαλίας και μάθησης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναφέρεται σε ένα οργανικά δομημένο σύνολο μέσων και διαδικασιών που αναφέρονται στο εκπαιδευτικό υλικό, στις διδακτικές μεθόδους, στην επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων, στην υποστήριξη και στην αξιολόγηση των εκπαιδευομένων.

Τα εκπαιδευτικά εργαλεία κατά τον Καρούλη (2007, σ. 193-263) στη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι :

1. Ο εκπαιδευτικός σύμβουλος
2. Το εκπαιδευτικό υλικό
3. Το εκπαιδευτικό λογισμικό
4. Οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ)

Η ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας συνέβαλε στην αλλαγή των δεδομένων στο χώρο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και διεύρυνε σημαντικά το πεδίο των πρακτικών εφαρμογών της. Στη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εμπλέκονται όλο και περισσότερο τεχνολογίες όπως είναι ο παγκόσμιος ιστός (World Wide Web), το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), η επικοινωνία διαμέσου υπολογιστών (computer mediated communication), οι ηλεκτρονικοί πίνακες ανακοινώσεων (bulletin boards) και οι υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης (videoconference). Οι τεχνολογίες αυτές συνδυάζονται με τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται εδώ και πολλά χρόνια στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όπως είναι η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το βίντεο 1 και δημιουργούν νέες δυνατότητες για τη διδασκαλία και τη μάθηση (Latchem, 2002 σ. 1-13, Kerrey and Isakson, 2001 σ. 55).

Η σχέση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με την τεχνολογία δεν είναι καινούρια καθώς η τεχνολογία συνοδεύει την εξέλιξή της από τα πρώτα στάδια της εφαρμογής της. Σύμφωνα με τον Nirper (1989 όπ. αναφ. στο Mason, R., &Kaye, A., 1989) η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ακολούθησε τρεις φάσεις, οι οποίες απεικονίζουν αντίστοιχα μοντέλα αξιοποίησης τεχνολογικών μέσων για τη διανομή του εκπαιδευτικού υλικού και την επικοινωνία εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.

Οι φάσεις είναι: 1.η πρώτη φάση: εξ αποστάσεως εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας

2.η δεύτερη φάση: τα οπτικοακουστικά μέσα

3. η τρίτη φάση: οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας

Στο πεδίο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο οι εφαρμογές της Πληροφορικής, των Τηλεπικοινωνιών και των σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων. Η χρήση των τεχνολογιών αυτών διευρύνεται με γρήγορους ρυθμούς λόγω της εξάπλωσης των δικτύων υπολογιστών και ιδιαίτερα του Διαδικτύου. Οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας εξασφαλίζουν τη γρήγορη μεταφορά διαφορετικών τύπων πληροφοριών (εικόνας, ήχου, κειμένου) και επιτρέπουν την αμφίδρομη αλληλεπίδραση μεταξύ του εκπαιδευτή και των εκπαιδευομένων. Σύμφωνα με τους Dix και τους συνεργάτες του (1998) μπορούν να κατηγοριοποιηθούν α) σε ασύγχρονα εργαλεία που υποστηρίζουν την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων σε διαφορετικό χρόνο (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ο

παγκόσμιος ιστός, οι πίνακες ανακοινώσεων και η βιντεοδιάλεξη και β) σύγχρονα που υποστηρίζουν την επικοινωνία και την ταυτόχρονη αλληλεπίδραση σε πραγματικό χρόνο (chat, τηλεδιάσκεψη).

3. Η εφαρμογή του Dalton Plan στην ηλεκτρονική μάθηση (e-learning). Η περίπτωση της πλατφόρμας Scholion.

Η πλατφόρμα Scholion, της οποίας το όνομα προέρχεται από την ελληνική λέξη σχόλιο, πρόκειται για μια ηλεκτρονική πλατφόρμα διδασκαλίας και μάθησης, η οποία αναπτύχθηκε κάτω από συγκεκριμένα κριτήρια και με αρκετές προσθήκες από τη μέθοδο διδασκαλίας Dalton. Η μελέτη σ' αυτήν την πλατφόρμα διδασκαλίας και μάθησης απαιτεί προετοιμασία του διδακτικού περιεχομένου και μια σαφή δομή των μεθόδων της μελέτης. Η πλατφόρμα Scholion αποτελεί ένα ιδιαίτερα καλό παράδειγμα παιδαγωγικής αξιοποίησης της τεχνολογίας για την ηλεκτρονική μάθηση. Η πλατφόρμα δίνει την ελευθερία διαμόρφωσης του περιεχομένου μάθησης καθώς και της επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευόμενων και του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους.

Κατά την είσοδο του εκπαιδευόμενου στην πλατφόρμα έρχεται σε επαφή με το μενού της εισαγωγής (*start*) όπου μπορεί να έρθει σε επαφή με όλα τα εργαλεία και τις επιλογές που του παρέχει η εφαρμογή. Στον εκπαιδευόμενο δίνεται η δυνατότητα να περιηγηθεί ελεύθερα στην εφαρμογή και στο περιεχόμενο χωρίς να του υποδεικνύεται τι θα δει, πότε θα το δει και γιατί θα το δει (ανοιχτότητα στον τόπο, χρόνο και τρόπο μάθησης). Του παρέχει ευελιξία και ελευθερία κινήσεων. Στην αριστερή πλευρά της πλατφόρμας παρατίθεται η επονομαζόμενη 'περιοχή μάθησης' (*lernbereich*), όπου παρουσιάζεται όλη η δομή του μαθήματος (*module*) και ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει αν θα μελετήσει ένα κεφάλαιο ή το πλήρες κείμενο του μαθήματος. Του δίνεται ή δυνατότητα να χρησιμοποιήσει διάφορα εργαλεία ώστε να κάνει σημειώσεις ή να βρει σχετικές αναφορές (*references*) καθώς και να εντοπίσει κάποιους σχετικούς συνδέσμους (*links*) με το κείμενο.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό της πλατφόρμας Scholion, το οποίο δεν είναι ιδιαίτερα ορατό, εμφανές από τους χρήστες είναι η παράθεση απόψεων, ένα είδος προσωπικών σχολίων (*Sichten*). Ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να τοποθετήσει λεζάντες πάνω στο κείμενο ή στο εκπαιδευτικό υλικό με τις οποίες να αναφέρει τις απόψεις του ή να παραθέτει κάποια σχόλια (εξατομικευμένη μάθηση). Οι εν λόγω λεζάντες είναι ορατές μόνο από τον ίδιο, αλλά μπορούν να γίνουν δημόσια προσβάσιμες. Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να τις αξιοποιήσει ο καθένας στις ομαδικές συναντήσεις που γίνονται στο φόρουμ. Το υλικό της πλατφόρμας είναι πολυμορφικό (διαφορετικά επίπεδα δυσκολίας) και πολυτονικό (συνδυάζει διαφορετικά μέσα παρουσίασης του περιεχομένου), σχεδιάστηκε από διδάσκοντες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Eisweb και η επεξεργασία του έγινε σε Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Περιλαμβάνει κείμενα, κείμενα ροής, φωτογραφίες, νοητικούς χάρτες, λέξεις-κλειδιά, εργασίες/ασκήσεις (*assignments*) προσαρμοσμένες στα κριτήρια που ορίζει το Dalton Plan κ.ά. Το φόρουμ της πλατφόρμας (*forum*) αποτελείται από το φόρουμ εργασιών, που αποτελεί το δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ του διδάσκοντα και των εκπαιδευόμενων και πραγματοποιούνται οι προγραμματισμένες συνεδρίες (συνήθως δυο φορές την εβδομάδα), οι εκπαιδευόμενοι παραθέτουν τους προβληματισμούς και τις απορίες τους. Παράλληλα υφίσταται και το chat, το οποίο έχει ως στόχο να βελτιώσει την επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευόμενων ή των εκπαιδευόμενων με τους εκπαιδευτικούς, λαμβάνουν χώρα συζητήσεις μεταξύ των εκπαιδευόμενων επί των απόψεων (*Sichten*) που έχουν εκφράσει ή των σχολιασμών που έχουν κάνει, παρατίθενται συχνά αναφορές, οι οποίες είναι συνήθως σύνδεσμοι

ιστοσελίδων (*links*) και γίνονται συνεισφορές από τους εκπαιδευόμενους ώστε να έρθουν σε επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ τους. Στο φόρουμ επίσης υπάρχει και ο πίνακας ανακοινώσεων το επονομαζόμενο *Infoboard*, όπου παρατίθενται όλες οι σχετικές ανακοινώσεις. Στο φόρουμ συζητήσεων και στο chat προάγεται το κομμάτι της επικοινωνίας (μεταξύ των εκπαιδευόμενων ή μεταξύ του εκπαιδευτικού και των εκπαιδευομένων) καθώς και η συνεργασία των εκπαιδευομένων μεταξύ τους. (Eichelberger et al., 2010 σ.104-112)

Στην πλατφόρμα παρατηρούμε ότι υφίστανται και οι τρεις βασικές αρχές του Dalton Plan. Η πρώτη βασική αρχή της ελευθερίας (Freedom) υφίσταται, γιατί η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο να εργάζεται ελεύθερα, ανεξάρτητα από τον τόπο και το χρόνο και να οργανώνει τις πληροφορίες καθώς εκείνος νομίζει. Του δίνεται η δυνατότητα να εργαστεί αυτόνομα μέσω των ατομικών εργασιών (*assignments*) και να αποκτήσει μια υπευθυνότητα στις εκπαιδευτικές του υποχρεώσεις.

Επιπρόσθετα έχουμε και την ύπαρξη της δεύτερης βασικής αρχής, της συνεργασίας (*cooperation*). Ο μαθητής εργάζεται αυτόνομα για την ολοκλήρωση των ατομικών εργασιών, όμως του δίνεται η δυνατότητα μέσω του φόρουμ συζητήσεων να έρθει σε επαφή με το διδάσκοντα για να επιλύσει τις απορίες του καθώς και να του υποδειχτούν τυχόν ασάφειες που μπορεί να φέρουν οι ατομικές εργασίες (*assignments*).

Τέλος ενυπάρχει στην πλατφόρμα και η τρίτη βασική αρχή του Dalton Plan, «Το ποσό της προσπάθειας που απαιτείται για την επίτευξη (ενός στόχου) ή η εξοικονόμηση χρόνου (The proportion of effort to attainment, or budgeting time), η οποία αποκτά μια εντελώς καινούρια σημασία: κατανομή του χρόνου σημαίνει να αναλαμβάνει ο κάθε μαθητής ευθύνη για το συμμαθητή του ή συσπουδαστή του, μέσα στην προβλεπόμενη χρονική συμφωνία. Για παράδειγμα σκεφτείτε ότι προσπαθείτε να κάνετε chat σε ένα άδειο chat, μοιάζει σαν να μιλάτε σε μια άδεια αίθουσα, πρέπει να υπάρξει από πριν μια συμφωνία μεταξύ του διδάσκοντα και των διδασκομένων ή μεταξύ των διδασκομένων για τις ώρες συνεύρεσης στο χώρο του chat.

4. Κοινοί τόποι και σημεία σύγκλισης μεταξύ του Dalton Plan και της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης - Συμπεράσματα.

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν πέρα από την παρουσίαση των δυο προσεγγίσεων διδασκαλίας, να αναδειχτούν και τα κοινά σημεία που έχει το Dalton Plan με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Όπως αναφέραμε στην αρχή η γένεση του Dalton Plan, όπως διαμορφώθηκε από την Helen Parkhurst στηρίζεται στις θέσεις της Προοδευτικής Εκπαίδευσης (19^{ος} με αρχές του 20^{ου} αιώνα), που ανέπτυξε μια έντονη κριτική και προβληματισμό για το παλιό εκπαιδευτικό σύστημα και τις παλιές παιδαγωγικές μεθόδους. Θεώρησε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα έπρεπε να προσαρμοστεί στις ανάγκες του εκάστοτε μαθητή (μαθητοκεντρικότητα, αυτενέργεια και παράλληλα εξατομίκευση της μαθησιακής και διδακτικής διαδικασίας). Το σχολείο δεν πρέπει να αποβλέπει στην προετοιμασία του μαθητή για την ενήλικη ζωή, αλλά να αποτελεί το ίδιο γεγονός ζωής.

Παράλληλα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ως μορφή και σύστημα εκπαίδευσης ξεκίνησε στα τέλη του 19^{ου} με αρχές του 20^{ου} αιώνα, στην επονομαζόμενη βιομηχανική εποχή όπου άρχισε να εμφανίζεται η ανάγκη για νέες μορφές εκπαίδευσης. Οι οικονομίες άρχισαν να επιταχύνονται και να επεκτείνονται, γνωρίζοντας τρομακτική και πρωτόγνωρη ανάπτυξη ώσπου φτάσαμε στις μέρες μας στην οικονομία της πληροφορίας, της γνώσης και της παγκοσμιοποίησης, όπου η

πληροφορία αποτελεί τον τέταρτο συντελεστή της παραγωγής μαζί με τους άλλους τρεις τη φύση, την εργασία και το κεφάλαιο (Χαραμής, 1997).

Άρχισαν να εμφανίζονται και να εγκαθιδρύονται έννοιες όπως εξειδίκευση (specialization), εργάτης γνώσης (knowledge worker) και η διαχειριστική ή διοικητική το επονομαζόμενο management (Laudon & Laudon, 2000). Αποτέλεσμα όλων αυτών των εξελίξεων ήταν η δημιουργία ανοιχτών συστημάτων εκπαίδευσης, της επονομαζόμενης Ανοιχτής Εκπαίδευσης. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σχετίστηκε συχνά με την προσέγγιση της Ανοιχτής Εκπαίδευσης, της οποίας αποτελεί το κύριο μεθοδολογικό εργαλείο.

Εξετάζοντας όλα τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι και οι δυο μέθοδοι διδασκαλίας έχουν περίπου κοινό σημείο αφετηρίας, δημιουργίας και αποτελούν απαντάσματα των κοινωνικών, τεχνολογικών, οικονομικών και πολιτισμικών εξελίξεων της εποχής τους. Μιας εποχής που επέτασσε την ανάγκη για αλλαγές στην εκπαίδευση.

Το ιδεώδες της Ανοιχτής Εκπαίδευσης συγκροτείται από τις παρακάτω απόψεις:

- Την υποχρέωση της κοινωνίας να προσφέρει όσο γίνεται περισσότερες εκπαιδευτικές ευκαιρίες και να διασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση όλων των πολιτών στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Το δικαίωμα του εκπαιδευόμενου να προσδιορίζει τον τόπο, το χρόνο και το ρυθμό της μελέτης του.
- Το δικαίωμα του σπουδαστή να διαμορφώνει ο ίδιος, προοδευτικά, τη μορφωτική του φυσιογνωμία τόσο από πλευράς επιπέδου σπουδών, όσο και από πλευράς γνωστικού αντικειμένου. (Λυκουργιώτης, Λιοναράκης 1998 σ. 33).

Εξετάζοντας το ιδεώδες της ανοιχτής εκπαίδευσης παρατηρούμε ότι και το Dalton Plan και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διακατέχονται από στοιχεία ανοιχτότητας. Είναι ανοιχτά ως προς το χρόνο, και στις δυο περιπτώσεις μπορεί ο σπουδαστής να προσαρμόσει το χρόνο της μελέτης του καθώς και το χρόνο εκτέλεσης των εργασιών του.

Οι τρεις βασικές αρχές του Dalton Plan είναι: 1. Η Ελευθερία (Freedom), 2. Η Συνεργασία ή αλληλεπίδραση της ομάδας (Cooperation or interaction of group life) (Parkhurst, 1922) και 3. Το ποσό της προσπάθειας για την επίτευξη (ενός στόχου) ή η εξοικονόμηση χρόνου (The proportion of effort to attainment, or budgeting time). (Parkhurst, 1925).

Εξετάζοντας τις τρεις αρχές μπορούμε να συμπεράνουμε ότι και οι τρεις υφίστανται και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Όσον αφορά το ζήτημα της ελευθερίας, ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα και την ελευθερία επιλογής του τόπου, του χρόνου καθώς και του χρόνου μελέτης του καθώς και τη δυνατότητα να διαμορφώνει ο ίδιος προοδευτικά, τη μορφωτική του φυσιογνωμία τόσο από πλευράς επιπέδου σπουδών, όσο και από πλευράς γνωστικού αντικειμένου.

Η δεύτερη αρχή, η αρχή της συνεργασίας ή αλληλεπίδρασης υφίσταται και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κυρίως στο κομμάτι των ομαδικών συμβουλευτικών συναντήσεων (ΟΣΣ), όπου οι εκπαιδευόμενοι έρχονται σε επαφή με τον εκπαιδευτή καθώς και μεταξύ τους για να λύσουν τις τυχόν απορίες τους. Παράλληλα μπορούν να έρθουν σε συνεργασία μεταξύ τους με τη χρήση διαφόρων εφαρμογών όπως το chat ή το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail).

Η τρίτη αρχή, το ποσό της προσπάθειας για την επίτευξη (ενός στόχου) ή η εξοικονόμηση χρόνου ενυπάρχει και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μεταξύ του εκπαιδευτή και των εκπαιδευομένων καθώς και των εκπαιδευομένων μεταξύ τους υφίσταται μια συμφωνία- συμβόλαιο, η οποία για να τηρηθεί και να υπάρξει συνέπεια

στην αποπεράτωση μιας εργασίας ή στην επίτευξη ενός στόχου θα πρέπει να υφίσταται σωστή διαχείριση του χρόνου από τη μεριά του κάθε εκπαιδευόμενου.

Αναφερόμενοι στο κομμάτι της συμφωνίας-συμβόλαιου, που υφίσταται μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μια παρόμοια συμφωνία επιτελείται και στο Dalton Plan. Ο εκπαιδευτικός αναθέτει στο μαθητή σε κάθε μάθημα μια εργασία (assignment) μηνιαίας διάρκειας υπό μορφή συμβολαίου.

Ένα επιπλέον σημείο στο οποίο συγκλίνουν και οι δυο μέθοδοι διδασκαλίας είναι η συμβουλευτική/διδασκαλία που ασκεί ο σύμβουλος/εκπαιδευτικός με σκοπό να στηρίξει τους εκπαιδευόμενους στην οικοδόμηση της γνώσης. Επιπλέον και στις δύο προσεγγίσεις ο σύμβουλος/εκπαιδευτικός αξιολογεί τις εργασίες των εκπαιδευόμενων, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο κομμάτι της ανάδρασης, ανατροφοδότησης. Ο εκπαιδευτικός στο πλαίσιο της προσέγγισης του Dalton Plan αξιολογεί τις εργασίες (assignments) των μαθητών, ασκεί επικουρική διδασκαλία στις επονομαζόμενες έκτακτες συνεδρίες (special calls), διευκρινιστική διδασκαλία για να διευκρινίσει τυχόν απορίες των μαθητών σε σχέση με την εργασία που τους έχει ανατεθεί. Και στις δυο προσεγγίσεις ο σύμβουλος/εκπαιδευτικός λαμβάνει το ρόλο του καθοδηγητή και του συντονιστή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό υλικό, και στις δυο μεθόδους διδασκαλίας έχουμε την αξιοποίηση βασικού κειμένου, το οποίο χαρακτηρίζεται από έντονη πολυτροπικότητα. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση σύμφωνα με το Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA, 1999), το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να περιέχει: 1. έντυπο υλικό, 2. ηχητικό υλικό (παθητικό ενός δρόμου, αλληλεπιδραστικό), 3. οπτικοακουστικό υλικό (στατικό, δυναμικό και ενός χρόνου), 4. πειραματικό εξοπλισμό, 5. ηλεκτρονικό/διαδικτυακό υλικό. Στο Dalton Plan το βασικό εγχειρίδιο μελέτης, το υλικό της θεματικής βιβλιοθήκης οι ατομικές εργασίες συνθέτουν το εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο μπορεί να είναι σε όλες τις παραπάνω μορφές.

Όπως είναι γνωστό η αξιοποίηση των νέων Τεχνολογιών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα έντονη, πράγμα που πολλοί ερευνητές μπορεί να αναφέρουν ως ένα στοιχείο διαφορετικότητας έναντι του Dalton Plan που θεωρείται ένα παραδοσιακό μοντέλο δια ζώσης διδασκαλίας. Την πεποίθηση αυτή έρχεται να ανατρέψει η παρουσία της πλατφόρμας Scholion, η οποία έχει πλείστες προσθήκες από το Dalton Plan. Πρόκειται για μια εξέλιξη του Dalton Plan σύμφωνα με τις τάσεις της σύγχρονης εποχής που αξιοποιεί τη χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας καθώς και των μέσων στη διδακτική διαδικασία και πράξη της προοδευτικής εκπαίδευσης. Άρα παρατηρούμε και ένα άλλο σημείο σύγκλισης μεταξύ της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και του Dalton Plan.

Επιπρόσθετα ένα άλλο σημείο που θα πρέπει να επισημανθεί είναι ένα στοιχείο που ενυπάρχει έντονα και στις δυο μεθόδους διδασκαλίας είναι η αυτονομία και εξατομίκευση της διδασκαλίας και μάθησης. Στο μεν Dalton Plan ο μαθητής μπορεί να εργαστεί αυτόνομα για να φέρει εις πέρας τις ατομικές εργασίες που του έχουν ανατεθεί και ο δάσκαλος μπορεί να αφιερώσει περισσότερο χρόνο ώστε να εργαστεί ξεχωριστά με το κάθε παιδί (εξατομικευμένη διδασκαλία), στη δε εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο μαθητής πρέπει να εργαστεί αυτόνομα για να μελετήσει το εκπαιδευτικό του υλικό και εξατομικευμένα παραθέτοντας στον εκπαιδευτικό σύμβουλο τις τυχόν απορίες που του εγείρει το εκπαιδευτικό υλικό καθώς και τους όποιους προβληματισμούς του.

Βιβλιογραφία

- Asselmeyer, H. (1981). *Konzept und Praxis des Kontraktlernens*, Gottingen.
- Dewey, J. (1897). *My Pedagogic Creed*. The School Journal. Vol.LIV No.3.
- Dix, A., Finlay, J., Adowd, G. & Beale, R. (1998). *Human – computer interaction*, London: Prentice-Hall.
- Eichelberger, H., Christian, L., Kohlberg, W.D., Sary, E. & Sary, C. (2008). *Reformpädagogik goes eLearning: Neue Wege zur Selbstbestimmung von virtuellem Wissenstransfer und individualisiertem Wissenserwerb*. München: Oldenbourg.
- Eichelberger, H., Christian, L., Kohlberg, W.D., Sary, E., Sary, C., Angerer, H., Bronkhorst., J., Henning, G., Hungs, E., Kock, R. & Kuppens, G. (2010). *Unterrichtsentwicklung via eLearning*. München: Oldenbourg.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and Practice of distance education (2ndEd)*. London and New York: Routledge Studies in Distance Education.
- Καρούλης, Α. (2007). *Ανοικτή και από Απόσταση Εκπαίδευση. Από τη Θεωρία στην Εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Keegan, D. (1986). *The foundation of distance education*. London: Croom Helm.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of Distance Education, 3rd edition*. London: Routledge.
- Kerrey, B. and Isakson, J. (2001), *The Power of the Internet for Learning: Moving from Promise to Practice*, Report of the Web-based Training Educational Commission, Washington DC, 55
- Latchem, C. (2002). *ICT-based Learning Networks and Communities of Practice, Media and Education*, 8, National Institute of Multimedia Education (NIME), 1-13
- Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2000). *Management information systems: organization and technology in the networked enterprise (Sixth Ed.)*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, Inc. (220 – 222)
- Lockwood, F., (1995). *Open and distance learning today*. London: Kogan Page.
- Λιοναράκης, Α., & Λυκουργιώτης, Α., (1998). *Ανοικτή και Παραδοσιακή Εκπαίδευση*, Στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης, & Χ. Ματραλής (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση – Θεσμοί και Λειτουργίες*, Τόμ. Α, (σσ. 13-35). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Mason, R. and Kaye, A. (Eds) (1989). *Mindware, Communication, computers and distance education*. Oxford: Pergamon.
- Moore, M., (1993). *Theory of transactional distance*, In Keegan, D., (Ed). *Theoretical principles of distance education*, London: Routledge.
- Moore, M.G., and Kearsley, G., (1996). *Distance Education: A systems view*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Nipper, S., (1989). *Third generation distance learning and computer conferencing*, In Mason, R., & Kaye, A., (Eds.), *Mindware: Communication, Computers and Distance Education*, Oxford: Pergamon.
- Parkhurst, H. (1922). *Education on the Dalton Plan*. New York: E.P. Dutton & Company.
- Parkhurst, H. (1925). *Combines Class Work, Group Work and Individual Work*, in School Life 10, 68f.
- Parkhurst, H. (1925). *The Dalton Laboratory Plan*, in Whipple, Guy Montrose (Hg.): *The Twenty-Fourth Yearbook of the National Society for the Study of Education, Part 2: Adapting Schools to Individual Differences*, prepared under the Direction of Carleton W. Washburne, Bloomington/ill. 1925, 83-94.
- Peters, O. (1993). *Distance Education in Postindustrial society*, in D. Keegan (ed). *Theoretical Principles of Distance Education*. London: Routledge.
- Popp, S. (1995). *Der Daltonplan in Theorie und Praxis. Ein aktuelles reformpädagogisches Modell zur Forderung selbstständigen Lernens in der Sekundarstufe*. Innsbruck: Studienverlag.
- QAA (1999). *The Quality Assurance Agency for Higher Education. Guidelines on the Quality Assurance of Distance Learning*. London: Frontier Print & Design Limited.
- Rohrs, H. (1990). *Το κίνημα της Προοδευτικής Εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.
- Rumble, G. (1989). *On-Lines costs: Interactivity at a price*, In Mason, R., & Kaye, A., (Eds.), *Mindware: Communication, Computers and Distance Education*. Oxford: Pergamon.
- Σοφός, Α. Kron, F. (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με τη Χρήση Μέσων. Από τα προσωπικά και πρωτογενή στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Χαραμής, Γ. (1997). *Γενικές Αρχές Επιστήμης των Υπολογιστών*. Εκδ. Ανίκουλα, Θεσσαλονίκη.